

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشگاه شهید مفتح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارزندان محیط زیست طلایه

بررسی نقش گردشگری در نو سازی معماری بومی ایران

(مطالعه موردی حمام های تاریخی ایرانی)

داوود مجیدی^{۱*}، فاطمه زینعلی^۲

davoud.majede@yahoo.com

^۱مدرس دانشگاه پیام نور مرکز زنجان .

Fateme.zinali@yahoo.com

^۲کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی زنجان.

چکیده

حمام های سنتی و تاریخی ایران بعنوان یکی از نشانه های شهری و اجتماعی ایران دارای شاخصه های خاصی نسبت به دیگر اجزا سازنده تاریخ گذشته این مرز و بوم هستند. وجود صدها بنای ثبت شده در فهرست آثار تاریخی بیانگر این ادعا میباشد . وجود حمام های تاریخی در کنار دیگر بنا ها برای معرفی تمدن و فرهنگ گذشته ایران بسیار ارزشمند خواهد بود اگر در معرفی این بناها اقدامات درستی صورت پذیرد. از جمله راههای شناساندن این تمدن و فرهنگ به نسل امروزین ایران و حتی جهانیان در گام اول حفظ این بنا ها می باشد و در گام بعدی استفاده صحیح از این بناها در جهت استفاده از آن که در مجامع علمی از آن به عنوان مرمت و احیا بنا نام برده میشود. هدف این پژوهش مطالعه حمام های ایرانی در جهت معرفی این نشانه های شهری به عنوان نماد شهر سازی ایرانی است . در ابتدا آشنایی با مبانی نظری و دیدگاههای موجود پیرامون موضوع بحث حایز اهمیت بوده که در این خصوص در ابتدا فصل دوم به مبانی نظری حمام ها پرداخته شد و در ادامه پژوهشگر به معرفی انواع حمام های ایرانی به اجمال می پردازد . بررسی این پژوهش به روش مطالعات کتابخانه ای و میدانی بوده است ، مطالعات در روش کتابخانه ای به صورت رجوع به منابع تاریخ موقعیت و منابع مشابه است. تحقیقات میدانی که تهیه عکس و فیلم و بررسی های شهودی راجع به بنای حمام های ایرانی است،

اولین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

محل برگزاری دانشکده شهید مفتاح همدان

۳۰ آبان ۱۳۹۲

ارژمان محیط زیست پایدار

واژه‌های کلیدی: حمام ایرانی، گردشگری تاریخی، معماری بومی، انرژی پایدار

مقدمه

حمام های سنتی بیانگر کیفیت زندگی گذشته گان میباشد و تنها کاربری استحمام را نداشته این فضا را میتوان بهترین محل مروده بانوان در دوران خشک و بسته گذشته دانست مراسمات و ایین های موجود در حمامها و فلوکلرهای باقیمانده از جوامع گذشته است هنوز هم در بسیاری از مناطق میتوان این ایینها را یافت .

با توجه به موارد ارایه شده توجه به ایین های گذشته و باز سازی این ایین ها راهی برای بازیافت غرور از بین رفته جوامع امروزی است و یکی از بهترین راههای باز سازی و حراست از این ایین ها حفاظت و باز زنده سازی از فضا های تاریخی موجود از جمله حمامها و انطباق ان با شرایط زندگی امروزی است. (شاهوردی، ۱۳۷۹، ۴۷)

۱- سابقه پژوهش

موضوع حمام های ایرانی برای نخستین بار تحت نامهای گوناگون توسط معماران سنتی و معماران تحصیل کرده ایرانی در حدود شصت سال پیش روی کاغذ آمد. معماران و پژوهشگرانی که از آنها سال ها تاکنون به این موضوع پرداخته اند زمینه هایی را برای اندیشیدن و توجه دادن به موجودیت و ماهیت این رده از محصولات فضای ساخته شده بدست داده اند. در ایران دفتر تعاون وزارت تعاون (پیر نیا، ۱۳۶۲) در مطالعات خود در زمینه طراحی اقلیمی بنا ها مطالعات کاملی در باب طراحی حمام های تاریخی در اقلیم های گوناگون انجام داده است . محمدکریم پیر نیا در مطالعاتی که تحت عنوان معماری ایرانی توسط دانشگاه علم و صنعت به چاپ رسید به مطالعه انواع حمام ها و شیوه های ساخت ان پرداخت (پیر نیا، ۱۳۶۲). کیانی در پژوهشی تحت عنوان معماری اسلامی با تأکید بر ساختار معماری حمام ها در دوره های گوناگون تاریخی به مطالعه ویژگی های این بنا ها پرداخت بر اساس مطالعات انجام شده معماری حمام ها بر اساس دوره های مختلف تاریخی و بهترین کاربری را برای مردمان داشته است. (کیانی، ۱۳۸۲،

۲- مبانی نظری

۱-۲- تاریخچه پیدایش حمام

آب موجب پیدایش تمدنهای بزرگ در عرصه تاریخ بشریت است. از تمدن بزرگ ایرانیان تا مصر و غیره مدیون وجود گوهر حیات بخش جهان بوده اند. از جمله زنده رود شریان حیات بخش مرکزی ایران سبب تمرکز مردم در طول سالیان دراز تاریخی در حاشیه رود است. از طوایف ماد میتوان به پارتاکانیان (یعنی مردمی که در کنار رود زندگی می کنند) همان مردم منطقه اصفهان بوده اند اشاره نمود. (پوپ، ۱۳۴۵)